

รายงานการวิจัย

เรื่อง

รูปแบบการจัดการความเสี่ยงต่อชุมชนที่ประสบภัยน้ำท่วม กรณีศึกษาพื้นที่น้ำท่วม
จังหวัดอุบลราชธานี

Risk Management Model on Flood Prone Communities: A Case Study of Flood Prone in
Ubon Ratchathani Province

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตรีหญิง ดร.นภาพัณ จันทขัมมา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัทยา แก้วสาร

รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพร มุลศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.อารี ชิวเกษมสุข

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญทริกา นันทา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชาติ ดิษฐกิจ

การวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยพัฒนาการเรียนการสอนทางไกลสู่ระดับนานาชาติ

ประจำปี 2566

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ชื่อเรื่อง รูปแบบการจัดการความเสี่ยงต่อชุมชนที่ประสบภัยน้ำท่วม กรณีศึกษาพื้นที่น้ำท่วมจังหวัดอุบลราชธานี

ชื่อผู้วิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พ.ต.หญิง ดร.นาถาเพ็ญ จันทขัมมา, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัทธยา แก้วสาร, รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพร มุลศาสตร์, รองศาสตราจารย์ ดร.อารี ชิวเกษมสุข, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญทริกา นันทา, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชาดิ ดิษฐกิจ

ปีที่แล้วเสร็จ 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาประสบการณ์การเผชิญปัญหาภัยพิบัติน้ำท่วม และถอดบทเรียนรูปแบบการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติน้ำท่วมในประเทศไทย 2. พัฒนารูปแบบการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วมในประเทศไทย และ 3. เพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วมในประเทศไทย เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย 3 ระยะ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย กลุ่มผู้ประสบปัญหาภัยพิบัติ หน่วยงานภาครัฐ (ส่วนภูมิภาคและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น) และ ตัวแทนอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน มีการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วมในประเทศไทยโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วม การเก็บข้อมูลทั้ง 3 ระยะใช้วิธีการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแบบสอบถามกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. การเผชิญปัญหาภัยพิบัติน้ำท่วม พบว่าการจัดการความเสี่ยงต่อชุมชนที่ประสบภัยน้ำท่วม ในจังหวัดอุบลราชธานี ยังต้องมีการพัฒนาและปรับปรุง 2. รูปแบบการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วมต้องมีการเตรียมความพร้อมรับทั้ง 4 ระยะ ได้แก่ ระยะการป้องกัน/การลดความรุนแรง ระยะการเตรียมพร้อมรับ ระยะการรับมือ/ตอบสนองต่อภัยพิบัติในทันที และระยะการพักฟื้น/ฟื้นฟูสภาพ ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน มีการบูรณาการแผนร่วมกัน และทบทวนการปฏิบัติทุกด้าน เช่น ด้านการสื่อสาร การประสานการช่วยเหลือ และสมรรถนะของผู้ปฏิบัติการ ในทุกระยะของการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วม และทุกครั้งเมื่อสิ้นสุดการปฏิบัติการช่วยเหลือโดย เน้นชุมชนเป็นศูนย์กลางในการจัดการภัยพิบัติ เพื่อลดผลกระทบทั้งด้านสุขภาพกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และการสูญเสียด้านทรัพย์สินและสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้น และช่วยครอบครัวและชุมชนฟื้นตัวได้เร็วที่สุด และ 3. ผลจากการประเมินรูปแบบพบว่า มีความเหมาะสมในระดับมากทุกองค์ประกอบ

คำสำคัญ รูปแบบการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วม การจัดการความเสี่ยง น้ำท่วม

Title: Risk Management Model on Flood Prone Communities: A Case Study of Flood Prone in Ubon Ratchathani Province

Researchers: Assistant Professor Major. Dr.Napaphen Jantacumma, Assistant Professor Dr.Pattaya Kaewsarn, Associate Professor Dr.Sutteeporn Moolsart, Associate Professor Dr.Aree Cheevakasemsook, Assistant Professor Dr.Buntarika Nuntha, Assistant Professor Dr.parichart Dittakit

Year: 2025

Abstract

This research aimed to: (1) study the experiences of communities affected by flood disasters and extract lessons learned regarding flood risk management models in Thailand; (2) develop a flood disaster risk management model for Thailand; and (3) evaluate the appropriateness of the developed flood disaster risk management model. This qualitative study was conducted in three phases. The sample group consisted of individuals affected by flood disasters, government agencies (both regional and local administrative organizations), and representatives from the Civil Defense Volunteer Corps. The appropriateness of the proposed flood risk management model was assessed by experts in the field of flood disaster management. Data collection across the three phases employed focus group discussions and in-depth interviews using semi-structured interview guides. Descriptive statistics were used to analyze demographic data, while qualitative data were analyzed using content analysis.

The results found that 1. The risk management situation for flood-affected communities in Ubon Ratchathani Province still needs to be developed and improved. 2. The flood disaster management model must be prepared for all four phases: mitigation/prevention phase, preparedness phase, response phase, and recovery phase. This requires cooperation from all sectors, integrated plans, and after-action reviewing of all aspects of operations, such as communication, assistance coordination, and the competence of the operators in every stage of flood disaster management and every rescue operation. The management should focus on the community as the center of disaster management to reduce the impact on physical, mental, emotional, and social health of the people, the loss of property and damage to the environment that will occur, in order to help families and communities recover as quickly as possible. 3. The results of the evaluation of the model found that all components were highly appropriate.

Keywords: Flood prone management model Risk management Flood